

Niilo Mäki INSTITUUTTI

OPH: Ratkaisukeskeinen työote ja oppijan kohtaaminen

Kooste koulutuksen teoreettisesta sisällöstä

Tiina Kiiski

KM, EO, työnohjaaja STOrY, työyhteisösovittelija

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

Sisältö

- Ratkaisujen rakentamisen teoreettista taustaa
- Ratkaisukeskeisen työtteen periaatteita
- Ratkaisukeskeisiä taustaoletuksia
- Oppilaan kohtaaminen sekä ratkaisuiden etsiminen
- Erilaisuuden sekä käyttäytymisen lainalaisuuksien ymmärtäminen
- Taito tunnistaa ensisijainen asiakas
- Näkökulman vaihtamisen taito ja tavoitteiden asettaminen
- Tavoitteistaminen: keinot
- Ratkaisukeskeinen tapa lähestyä kouluongelmia

Ratkaisujen rakentamisen teoreettista taustaa

- **Ratkaisukeskeisellä työskentelyotteella ei omaa itsenäistä teoriaa, mutta sen taustalta löytyy monta eri tutkimusperinnettä:**
- Milton H. Ericksonin terapeutin lähestymistapa vuorovaikutukseen 1960 –luvulla (Mental Health Institute)
- Systemiteoriat (kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa)
- Viestintä- ja vuorovaikutusteoriat
- Konstruktivistiset teoriat (todellisuus rakentuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, mm. narratiivien käyttö)
- Pragmatismi
- Kieltä koskevat teoriat

Ratkaisukeskeisen työotteen periaatteita

Ratkaisukeskeisen viitekehyksen taustalla ovat **auttajan ammatilliset perustaidot**:

- ✓ kuuntelevan läsnäolon taito
- ✓ kysyminen (neuvojen ja vastausten antamisen sijaan) → ”ei -tietämisen tilan” tavoittelu, vältetään oletusten tekemistä
- ✓ aito dialogi asiakkaan kanssa sekä
- ✓ kyky reflektoida omaa toimintaa

Ratkaisukeskeisen **ohjauksen ja kohtaamisen elementtejä** ovat (ks. esim. Ahola & Furman, 2015; De Jong & Berg, 2008, 2017; Murphy, 2015; Ruutu, 2020):

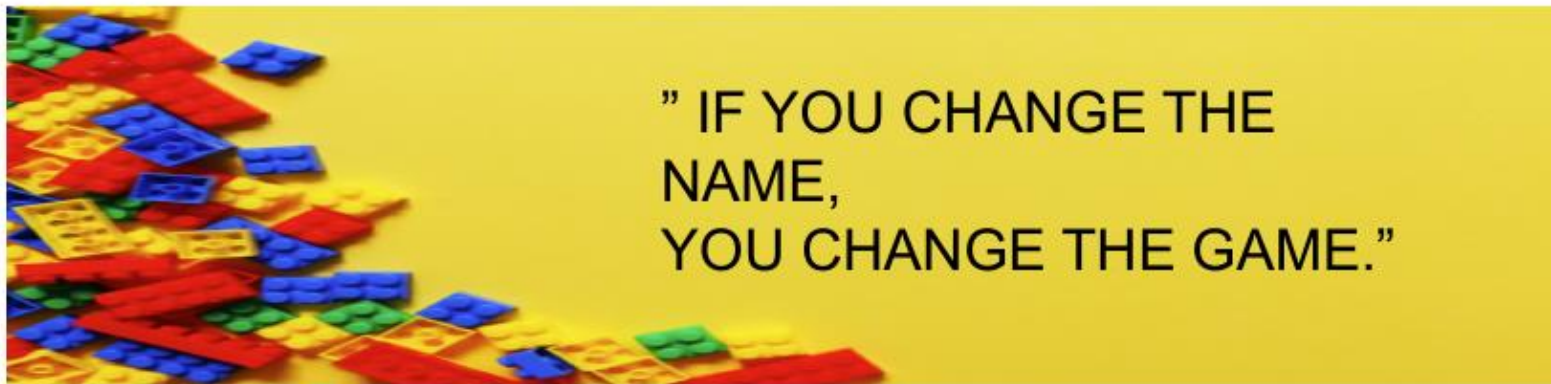
- ✓ toivotun asiantilan (tavoite) selkeä määrittely ja tulevaisuussuuntautuneisuus
- ✓ asiakkaan voimavarojen tunnistaminen, niihin uskomisen ja myönteisyyden varaan rakentaminen (pystyvyyssuskon tukeminen)
- ✓ vaihtoehtoisten toimintatapojen sekä ratkaisujen löytäminen ja niiden testaaminen käytännön tilanteissa
- ✓ tavoitteiden pilkkominen siten, että edistyminen on mahdollista
- ✓ tunnustuksen antaminen ja jakaminen saavutettaessa (osa)tavoitteita

Ratkaisukeskeisen työotteen periaatteita

- Ratkaisukeskeinen lähestymistapa (ks. esim. Furman ja Ahola) pyrkii ohittamaan ongelma-keskeisen lähestymistavan sudenkuopat
- Sen sijaan keskitytään tavoitteeseen ja keinoihin:
  - ✓ Mitä halutaan ongelman tilalle? MUUTOSTOIVE → TAVOITE
  - ✓ Mikä mahdollistaa muutoksen? KEINOT
  - ✓ Mihin ollaan valmiita sitoutumaan? TOIMINTA (motivaatio)
- Havainnoi, tutki ja kysele:
  - ✓ Älä korjaa sitä, mikä ei ole rikki.
  - ✓ Jos jokin toimii, tee sitä lisää.
  - ✓ Jos jokin ei toimi, tee jotain toisin. (De Jong & Berg, 1997)

Ratkaisukeskeisiä taustaoletuksia

- ✓ Todellisuus muodostuu kielestä, kielenkäytöstä ja yhteisestä tulkinnasta sekä toiminnasta (sosiaalinen konstruktivismi) eli todellisuus luodaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa
- ✓ Asioita voidaan tehdä monella tavalla (ei yhtä totuutta)
- ✓ Monimutkaiset ongelmat eivät vaadi monimutkaisia ratkaisuja tai ongelmien tarkkaa analysointia
- ✓ Ongelmakuvaukset sisältävät aina vihjeitä mahdollisista ratkaisuista

Ratkaisukeskeisyys: Oppilaan kohtaaminen sekä ratkaisuiden etsiminen

- Oppijan kohtaamiseen voi liittyä vahva tunnelataus (myönteinen – kielteinen). Vahva tunnelataus liittyy usein oppijan käyttäytymisen erityispiirteisiin, jotka saavat aikaan epävarmuutta ammattilaisessa
- Lapsen tai nuoren kokonaistilanteen ymmärtäminen ja vahvuuksien varaan rakentaminen tärkeää. (Millaisia viestejä ja palautetta lapsi ympäristöstään saa?)
- **Tukitoimista ratkaisukeskeisesti:**
- Tuen suunnittelussa erityisen tärkeää on sanoittaa onnistumisia ja keskittyä asioihin, jotka sujuvat → tietoisuus onnistumisen kokemuksista → tuetaan minäpystyvyyttä.
- Tulemalla tietoiseksi vahvuuksista voidaan kompensoida monia haastavia tilanteita, tukea orastavia taitoja sekä ennaltaehkäistä oppimisesta syrjäytymistä.

Ratkaisukeskeisyys: Erilaisuuden sekä käyttäytymisen lainalaisuuksien ymmärtäminen

Oppilaat ovat tuen tarpeiltaan, käyttäytymisen säätelyn ja toiminnanohjauksen taidoiltaan sekä kognitiivisilta valmiuksiltaan erilaisia

Opettajat ovat erilaisia ja käyttävät pedagogisia työkaluja sekä tutkimukseen perustuvia käyttäytymisen ohjaamisen keinoja eri tavoin ja eri intensiteetillä

Ryhmät ovat erilaisia oppimisen ja koulunkäynnin valmiuksiltaan ja ryhmäkulttuureiltaan

Ratkaisukeskeisyys: Taito tunnistaa ensisijainen asiakas

PYSÄHDY: kuka on ensisijainen asiakas eli ketä autetaan ja tuetaan kohti tavoitetta (käyttäytymisen muutos)?

Oppilas:

Yksilöinterventiot,
esim.

- Ratkaisukeskeiset tukikeskustelut
- Oppilashuollon tuki
- CICO (tehostettu tuki)
- Tunne- ja vuorovaikutustaidot
- Koulun ohjaus- ja kurinpitotoimet

Opettaja:

Tukikeskustelut/ resurssit, esim.

- Ratkaisukeskeiset tukikeskustelut
- Esimiehen tuki
- Oppilashuollon tuki
- Ryhmänhallintataitojen vahvistaminen

Ryhmä:

Ryhmä- ja koulutason interventiot, esim.

- Ratkaisukeskeiset menetelmät
- Koulun tason tukitoimet
- Koulun vuorovaikutuskulttuurin kehittäminen

Ratkaisukeskeisyys: Näkökulman vaihtamisen taito ja tavoitteiden asettaminen

- Näkökulman vaihtamisen taito: Yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla. Kyky muuttaa ongelmat muutostoiveiksi ja tavoitteiksi.
- Tavoitteiden asettaminen: Pilkkominen ja keinojen etsiminen tavoitteisiin pääsemiseksi. Huomio kiinnitetään onnistumisiin. → Tavoitteet ovat kaiken mielekkään ja tuloksellisen toiminnan käyttövoima.

Tavoitteistaminen: (ongelman tilalle)

Tarkoituksenmukaiset käyttäytymiseen liittyvät tavoitteet mietitään yhdessä oppilaan, opettajien ja huoltajien kanssa.

Hyvä tavoite on:

Mielekäs (motivaatio)

Selkeä ja konkreettinen

Riittävän pieni, jotta se on saavutettavissa ja hallittavissa

Mitattavissa oleva (aikaan sidoksissa)

Tavoitteistaminen: keinot

Hyväksy oppijan käsitys/teoria ongelmasta.
Kannusta häntä toimintaan, joka **suuntaa huomion sellaiseen tavoitetta kohti olevaan tekemiseen, joka on hänen omassa hallinnassaan (mihin voi itse vaikuttaa)**. Näin tuet TOIMIJUUTTA.

Asteikkomenetelmä:

Asteikkomenetelmän avulla on mahdollista määritellä jonkin pulmallisen tilanteen ”nykytila”, ongelman aiemmat ratkaisuyritykset, toivottu tulevaisuuden tila ja suunnitella konkreettiset keinot toivotun muutoksen saavuttamiseksi.

Asteikkoa voi soveltaa moniin eri tilanteisiin ja sitä voi käyttää useasti samankin oppilaan kanssa. Asteikko sopii eri ikäisille ja sitä **voidaan soveltaa toiminnallisesti**. Asteikon avulla voidaan arvioida edistymistä, pilkkoa tavoitteita pienempiin osiin ja testata eri ratkaisuvaihtoehtoja.

Ratkaisukeskeinen tapa lähestyä kouluongelmia

(soveltaen Murphy, 2015)

Määrittele ongelma ja muuta se tavoitteen muotoon

Tutki kouluympäristön vaikutuksia ongelmaan

Tutki aikaisempia ratkaisuyrityksiä

Tutki ongelman vaikutuksia oppilaisiin ja muihin

Selvitä, mitä halutaan ongelman tilalle (tavoite)

ja mitä ollaan valmiita tekemään tavoitteen eteen (keinot)

Kerää palautetta ja muuta toimintaa tarvittaessa.

